G 333/P

DE

FEBRE ΛΟΙΜΙΚΗΙ

GRAECIS EPIDEMICA

AVCTORITATE GRATIOSI MEDICORVM COLLEGII

PRAESIDE

D. ERNESTO GOTTLOB BOSE

ANATOMIAE ET CHIRVRGIAE PROFESSORE PVBLICO
ORDINARIO FACVLTATIS MEDICAE ASSESSORE
ET APVD LIPSICOS POLIATRO

PRO DOCTORIS IN MEDICINA GRADV

A. D. XXV. MENS. SEPTEMBR. A. C. R. cIↃIↃCCLXXVIII.

DISPVTABIT

AVCTOR

POLYCHRONIVS DEMETRIVS
THRAX
MEDICINAE BACCALAVREVS

LIPSIAE
EX OFFICINA SOMMERIA.

Suppl. YP/DCM

ἹΠΠΟΚΡΑΤΗΣ *περὶ ἀέρων, ὑδάτων καὶ τόπων.*

Καιρὺς εἰδέναι δεῖ τὸν ἰατρὸν τὰ πρῶτα, κράσεάς τε καὶ τόπȣς.

WELLCOME LIBRARY INSTITUTE

347759

§. I.

Inſtituti ratio.

Quandoquidem in ſtudiorum meorum, quae vocant, academicorum curſu emetiendo, quantum ingenii viriumque conceſſus mihi modus permiſit, in ea re omnes contendi neruos, vt idoneis artis medicae, propediem faciendae, tirociniis poſitis, medicus euaderem probabilis, ciuisque patriae vtilis: ita etiam nunc ad metam ſtudiorum meorum delatus et ad edendum ſpecimen inaugurale animum appellens tale mihi argumentum eligendum et pertractandum eſſe arbitrabar, quod priſtino illi meo conſilio eſſet quam accommodatiſſimum, quodque vitae generi pariter atque locis mox adeundis quam maxime congrueret. Miſſis proinde ingenii ſuauiter delirantis ſpecioſis figmentis, quae neque ſectatus ſum vnquam, neque magni feci, miſſaque ſubtilium quaeſtionum arguta perueſtigatione, cui parne an impar ſim definire non lubet; e media arte ſalutari et ex patriae finibus arripui ſcribendi argumentum. Enarraturus nimirum ſum, quantum noui, diiudicaturusque, quantum valeo, hiſtoriam morbi, inter populares meos haud adeo infrequentis, infrequentioris tamen profecto, quam vulgaris, vel medentium, vel aegrotantium opinio fert; *febris* ſic dictae λοιμικῆς, aut ſi mauis latine dici, *peſtilentialis* ſiue *malignae.* In cuius quidem, aliis quoque regionibus, praeter patriam infeſtae et rarius, ſed aliquando tamen vere σποραδικῶς; ſaepius autem, tumque grauius, ἐπιδημικῶς graſſantis explicatione et illuſtratione, quamuis nouerim optime verſatos eſſe ſummos in arte viros; inter quos ex recentioribus laudandi inprimis ſunt SYDENHAMVS, STAHLIVS, RIVINVS, HVXHAMVS, PRINGLIVS, SWIETENIVS, GRANTIVS, etc. hinc, quae ego morbo depingendo addam, parca omnino et fere nulla ſuperſint;

perſint; atque proinde totum hoc meum inſtitutum carpi omnino et vituperari forte a maleuolis iudicibus poſſit: nihilo tamen minus ſpero, non defuturos eſſe beneuolos conaminum noſtrorum aeſtimatores, qui nec pauca quidem iſta, quae nos apponere forte potuimus, ſpernant; probent e contrario voluntatem illam meam, qua vtrum morbo tali cognoſcendo et diiudicando, nec non auctoribus grauibus conſulendis et cum obſeruatis propriis comparandis, atque adeo arti inter populares faciendae ſuo modo idoneus ſim, etiam hac ſcriptione experiri anniſus ſum. Omnem autem tractationem ita ſum adornaturus, vt, praemiſſa febris λοιμικῆς hiſtoria, ceu ἐπίκρισιν addam primo caput pathologicum, quo αἰτιολογίαν, διάγνωσιν, et πρόγνωσιν comprehendam, atque deinceps caput therapeuticum, ceu alteram partem diſſertationis, qua προφύλαξιν, θεραπείαν, conualeſcentiumque refectionem explicabo.

§. II.

Hiſtoria febris λοιμικῆς.

Vt igitur a febris huius, quam in anteceſſum λοιμικὴν appellare liceat, hiſtoria ordiamur: morbus iſte nunc poſt vehementes diaetae errores homines tantum ſolitarios, inprimis laxos, teneros, cacochymicos, aduenasue climati inſuetos, nunc poſt anni temporum vehementiores iniurias α), hiemem gelidiſſimam et niuibus ſolito abundantiorem, ver pluuioſum et aeſtatem aeſtu ſicciſſimo, aut inconſuetiori tepiditate

α) ῾ΙΠΠΟΚΡ. περὶ ἐπιδημιῶν νόσων. Τομ. β΄. Τμημ. γ΄. Ενθα ὁ συγγραφεὺς πολλὰ ἄλλα νοσήματα ἐπαριθμεῖ, ὧν ἡ τοῦ περιέχοντος τότε μόνη νοσηρὰ καὶ λοιμώδης κατάστασις παραίτιος ἐγένετο· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῦ ΓΑΛΗΝΟΥ εἰς τὸ τρίτον τῶν ἐπιδημιῶν τοῦ ῾ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ὑπόμνημα τρίτον· παρὰ ταῦτα ἀναγνωστέον ἐπιμελῶς τὸ καθ᾽ ῾ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΝ χρυσοῦν ἐκεῖνο ἐκπόνημα περὶ ἀέρων, ὑδάτων καὶ τόπων, εἴ τις ἐθέλοι τῶν ἐπὶ σηπεδόνι πυρετῶν γνῶσιν λαβεῖν ἀρίστην· οὐκ ἀμελητέος ἐν τούτοις ὁ ΓΑΛΗΝΟΣ, καὶ μάλιστα τὸ περὶ διαφορᾶς πυρετῶν, ἐπὶ τούτοις τὸ ἔννατον καὶ ἑνδέκατον βιβλίον τῆς θεραπευτικῆς αὐτοῦ μεθόδου.

ditate humida moleſtam, plures ex populo ſimul adoritur, alios quidem ſubita copioſiſſimorum ſymptomatum vehementia, alios inſidioſa ratione et tali, vt languentibus potius quam aegrotantibus ab initio ſimiles videantur; omnes vero repentina cum proſtratione virium, animique ſingulari deiectione. Per omnia corporis membra ingens effuſa laſſitudo eſt; artuumque tanta debilitas offenditur, vt a genubus vacillantibus vix corpus ſuſtineri queat. Torpent manus ad leuiſſimos quosuis motus, et ne caput quidem aliquando erectum ſeruari poteſt. Eſt praeterea homo moroſus, triſtis, lacrymabundus, timidus, de ſalute recuperanda deſperans, obliuioſus, pertinacibus peruigiliis, aut comatoſis et lipothymicis inſultibus obnoxius. Totum corpus quaſi poſt vehementem contuſionem grauatiuo dolore occupatur, capitis vero nunc anterior pars tantum, velut in grauedinoſis, nunc poſterior cum frigida macula, vt in hyſtericis, nunc totus ambitus dolore tenſiuo grauatiuo, tractorio, pulſatorioue afficitur. Omnium ciborum, praeſertim carnium appetitum delet nauſea inſuperabilis. Aluus in aliquibus pertinaciter obſtructa, in aliis e contrario ſoluta et fuſa eſt. His vtplurimum, quamuis non in omnibus, praecedentibus ſymptomatis accedunt tandem febrilia, quae imperitiores fallere adeo nonnunquam poſſunt, vt intermittentem febrim adeſſe opinentur, morbo longe truculentiore imminente. Nimirum, veſpertino inprimis tempore horripilatio et frigus hominem inuadit. Grauior mox conſequitur aeſtus febrilis, viriumque omnium tanta exſolutio naſcitur, quam vnice comparare poſſis cum inſigni animi deiectione et inquietudine. Sub frigore, quod etiam aliquando aeſtum intercurſat, non minus atque ſub aeſtu dolores in nonnullis tendentes ſunt ad dorſi ſpinam et artus fere intolerabiles. Artus quandoque frigent, pallentque, reliquo toto corpore aeſtuante. Cephalaea nunc praegrandis vrget, praecordia anguntur, interna corporis penetralia ardent. Somnus iam nullus eſt, vel interruptus. Mens vacil-

 lans.

lans. Sermo delirantis, quem fere antecedere ſolet arteriarum capitis, maxime temporalium pulſatio, carotidum fortis vibratio et aurium tinnitus. Pulſus plerumque cum celeritate febrili debilis et paruus, nonnunquam fortis, immo durus, et tenſus eſt. Lingua primis morbi temporibus ſicca et albicans, in progreſſu morbi ex atro rubet, in paucioribus pura eſt. Oculi, qui ſaepe cum orbitis dolent, tumidi ſunt crebro et vel aquoſiores languent, vel flauicant, immo paululum rubent. Vultus metuentis; aures labiaque pallent; facies quaſi mixti coloris; vox tremula, debilis et preſſa. Sapor oris ingratus; odoratus alienatus et foetore infeſtatus. Exſcreatio et emunctio, frequens, quaſi hominis ingrati quid a ſe defenſuri. Sitis non multa, quandoque tamen inextinguibilis. Spiritus ductio plerumque praepedita eſt, et ſuſpiriis interrupta. Anima calet, et vtplurimum foetet. Lipothymiae et animi deiectio mirum in modum et ſubito hominem affligunt, nulla quoque inſolita excretione praegreſſa et in iis ipſis aegris, quorum pulſus ſatis adhuc fortis eſt. Haud raro aeger in regione ſcrobiculi cordis ardorem, oppreſſionemque ſentit, tuncque conatus vomendi, immo evomitio adeo materiae biliosae, porraceae vel atrabiliariae nauſeoſiſſimae atque moleſtiſſimus ſingultus accedunt. Sunt quoque, quos tormina et teneſmus, aut diarrhoea cum crebro, aut tandem ne animaduerſo quidem ſeceſſu, vel materiae olidae virideſcentis, fuſcaeue, vel mucoſae putridae et ſanguinem referente colluuie remixtae, vel etiam brunae, flauaeque conficiant. Vbicunque haec ſymptomata vrgent, vrina ſaturatior eſt, ſaepe ex atro ruffa, abſque ſedimento, poſt emiſſionem tamen ſubito turbida, et quae facillime putredinem ſubit; in aliis, qualis et ſub frigoris febrilis inſultu redditur, cruda, tenuis, aquoſa, inodora, citrinaue; in aliis craſſa, turbida, et iumentoſa fuſca, vappidae cereuiſiae ſaturatiori brunae ſimilis, immo adeo nigra occurrit, cum haud ita frequente ſedimento atro et quaſi fuligineo. Sanguis ſicubi erumpit, vt ex naribus

ribus aut muliebribus, diſſolutus apparet et paucarum guttarum eſt. Cutim nunc ſiccam, nunc viſcido ſudore, ſed ſine leuamine erumpente madentem, in progreſſu morbi, tempore tamen incerto, neque in omnibus quidem, in aliquibus tamen exanthemata pingunt maculoſa, rubra, aut liueſcentia, exaſperantue puſtulae albicantes aut ruffeſcentes; et in faucibus aphthae albicantes, flauicantes lardaceae, aut adeo fuſcae erumpunt, quae deglutitionis exercitium reddunt difficillimum, doloroſumque. Accedit ex ſimili, vt videtur, corruptione in nonnullis ſingultus et diarrhoea dyſenterodes cum gangraena inteſtinorum. Neque tacenda ſunt peſſima ſymptomata, inuoluntarius nimirum faecum aluinarum et lotii ſeceſſus, ſubſultus tendinum, tremor, conuulſiones et vibices in vniuerſo corpore paſſim progerminantes, quae mortem plerumque praecedunt. Tot tamque variis ſymptomatis enarratis conſpicua febris, fauente inprimis aëris epidemica conſtitutione, contagioſa quoque euadit, et ad plures, eiusdem inprimis domus incolas, aut propinquitate aegroto iunctos dimanare ſolet; et quamuis nunquam bubonibus et anthracibus ſtipata deprehenditur, tamen peſtem veram his tumoribus inſignem et praecedit nonnunquam, et illam adeo profligatam inſequitur β). Affligit quidem homines tum ruſticos, tum vrbicolas, eſt tamen in vrbibus et oppidis populoſioribus, paludoſis et humiliter ſitis longe frequentior, diuturnior et grauior. Trahitur aliquando ad plures ſeptimanas, aliquando intra paucos dies necat. Omnia autem, quae hactenus retuli, tum ipſe vidi, tum ab artis medicae peritis, qui inter populares diu verſati ſunt, accepi. Quicquid defuerit hiſtoriae morbi, id propter graues cauſas ſubſequentibus ſectionibus illatum inuenient lectores.

CA-

β) Conf. THOM. SYDENHAMI Opuſcul. med. Sect. II. de febre peſtilentilai et peſte. Cap. II. *Lugduni Batauor.* MDCCXLI.

CAPVT. I.

DE FEBRIS ΛΟΙΜΙΚΗΣ PATHOLOGIA.

§. III.

Oſtenditur eſſe febrim malignam et peſtilentialis nomine dignam.

Quae cuncta ſatis, vt puto, confirmare videntur febrim hanc non ſolum inter *malignas* referendam, ſed adeo λοιμικῆς ſiue *peſtilentialis* nomine compellandam eſſe. Quodſi enim γ) κωματώδεες, κοπιώδεες, ἀχλυώδεες, ἄγρυπνοι ἐφιδρῶντες πυρετοὶ ex HIPPOCRATIS effato κακοήθεες ſunt: ſi porro καρδίης πόνος ἅμα ὑποχονδρίῳ συντόνῳ καὶ κεφαλαλγίῃ, κακόηθες: ſin denique ex GALENI definitione, κακοήθης πυρετὸς ἐςὶν ὁ δυνάμει μὲν μέγας καὶ χαλεπὸς, φαντασία δὲ ἀσθενὴς ὐκ ἔχων χρόνυς κρίσεως ὡρισμένυς δ): nihil omnino certius eſt, quam deſcriptam febrim malignis annumerandam eſſe, quippe cui haec omnia ineſſe ex prioribus intelligitur. Quodſi porro ex SYDENHAMI ε) atque GRANTII ζ) doctrina, ſubita et ſine manifeſta cauſa accidens virium proſtratio et meticuloſitas aegri; vultus anxietatem prae ſe ferens, oculorum illacrymatio et dolor tractorius, labiorum et aurium pallor, vultus variis quaſi coloribus pictus, vox tremula, debilis et preſſa, capitis grauitas, vertigo et dolor η), occipitium inprimis affligens, frigus vehemens cum dolore et laſſitudine totius corporis, maxime vero lumborum et ſurarum ingrata affectione; porro nauſea, tormina, et ventris inquietudo, nec non guſtus et odoratus adeo alienatus, vt aegrotus ipſe emungendo, exſpuendo, exſcreando et omni modo foedi quicquam reiicere et defendere a ſe velle videa-

γ) ἹΠΠΟΚΡ. προῤῥητικὸν Βιβλ. α΄. Τμημ. β΄. κεφ. 74. κτ.

δ) ΓΑΛ. ὅρυς ἰατρικὺς περὶ κακοήθυς νοσήματος.

ε) SYDENHAM. l. l.

ζ) GRANT. *Neue Beobachtungen über die anſteckenden* etc. *Katarrhalfieber, aus dem engl. Leipz.* 1778.

η) HUXHAM. tractatus de putrid. malign. et petech. febr. tom. II. p. 94-120. Edit. Lipſ.

videatur, febrilibus ceteroquin ſymptomatis accedentibus febrim malignam adeſſe commonſtrent: de malignitate deſcripti morbi nullo modo poterit dubitari. Vtrum vero a noſtratibus λοιμικὴ recte dicatur, id paucis adhuc ediſſerendum eſt. Idem autem ſibi vult haec denominatio, quod veterum λοιμώδης πυρετὸς i. e. *febris peſtilentialis* ϑ); neque enim peſtim ipſam, quam nobis λοιμὸν dici ſatis quidem notum eſt, eo nomine indicabant, quemadmodum praeter alios acriter hac de re contendentes IO. GORRAEVS arbitratur ι), λοιμὸν, inquiens, *dicere an* λοιμώδη πυρετὸν *ſiue* νόσον, *nihil intereſt; non enim aliud febris peſtilens eſt, quam ipſa peſtilentia*; ſed, vt ipſe iam GALENVS τοῦ λοιμοῦ et λοιμώδους πυρετοῦ diſcrimen docuit, vere inter ſe inuicem differunt. Et quamuis per errorem vulgus λοιμικὴν admodum expaueſcentis non minus ac per imperitiam nonnullorum medicorum accidat, vt λοιμικῆς nomen febres quaevis acutae, indomita ſymptomatum ſaeuitie furientes ſortiantur, pro vocabulo tamen inani et ambiguo propterea nullo modo habendum, ſed illi febrium generi imponendum eſt, quod etſi peſtim ipſam non ſiſtit, cum eadem tamen proxime conuenit. Quodſi inſignem illam μικροθυμίαν et ἀσθένειαν, qua hoc morbo affecti laborant, nec non contagioſam ipſius indolem animo perpendimus, nullus morbus eſt, qui peſti exactius reſpondeat κ); a qua ſola bubonum et anthracum abſentia diſtingui poteſt.

§. IV.

ϑ) ΓΑΛ. ὅρ. ἰατρ. Ἐν οἷς αὐτὸς περὶ λοιμοῦ καὶ λοιμώδους πυρετοῦ οὕτως ὡρίσατο· λοιμὸς ἐστὶ νόσημα ἐπὶ πάντας ἢ τοὺς πλείους παραγινόμενον ὑπὸ διαφθορᾶς ἀέρος, ὥστε τοὺς πλείστους ἀπόλυσθαι· περὶ δὲ τοῦ λοιμώδους πυρετοῦ οὐ ταὐτὰ, οὐδὲ τὸ αὐτὸ τέλος λαμβάνοντα σημεῖα ἀπεφήνατο· λοιμώδης (φησὶ) πυρετὸς ἐστὶν ὁ μετὰ πολλῆς θερμασίας δίψος ἀθεράπευτον ἐπιφέρων, δυσώδεις κοιλίας, ἐκκρίσεις· οὖρα πολλὰ καὶ δυσώδη, σφυγμοὺς μικροὺς καὶ ἀμυδρούς.

ι) Conſ. Eius Definit. medic. voc. λοιμός.

κ) SYDENHAM ibid. p. 106. ſqq.

§. IV.

Docetur λοιμικὴν vel ſimplicem eſſe poſſe, vel cum aliis febrium generibus complicatam.

Eſt autem noſtra febris λοιμικὴ, prout ex hiſtoria eiusdem ſatis elucefcere arbitror, cum aliis morbis haud raro complicata, hinc enim mira illa in variis corporibus ſymptomatum varietas vnice explicari poteſt. Nimirum ſi quando illa tantummodo ſymptomata occurrunt, quae paragrapho praecedente commemorauimus, *ſimplicem* λοιμικὴν adeſſe ſtatuendum eſt; Quotiescunque vero cum iisdem coniunguntur pulſus cum celeritate durus, aeſtus et ſitis grauior, rubor faciei et cutis ſiccitas: *inflammatoriam febrim* cum λοιμικῇ complicatam eſſe, quis eſt, quin videat? Quoties porro vomitus bilioſus, aut bilioſo putridus copioſus, deiectiones olidae virideſcentes aut mucoſae putridae, aluusue adſtricta dolens et inflata, lingua mucoſa, flauicansue aut vtcunque impura, cutis viſcido ſudore foetidoque, ſed ſine leuamine madens, vrina ſaturatior, ex atro ruffa, craſſaue, turbida et iumentacea, vel ſub ipſo initio hypoſtatica, ſanguis hinc inde erumpens diſſolutior, os amarorem, putridumue reſipiens, oculus flaueſcens aut rubore ſuffuſus, pectus vehementius oppreſſum, ſuperficies corporis calore inter tangendum augeri viſo, ardens, exanthematisue petechialibus diſtincta, faucesue aphthis obſeſſae occurrant, atque inſuper maligna illa ſymptomata his iuncta inueniantur, aut *bilioſam*, aut *bilioſo-putridam*, *putridam*ue aſſociatam eſſe τῇ λοιμικῇ, nullus, puto, dubitabit. Ita denique cum λοιμικῇ febre, *febris intermittens*, aut *ſynochus*, aut *catarrhalis*; *morbus*ue *dyſentericus* complicari poſſunt, ſiquidem horum morborum ſymptomatis malignae febris ſymptomata accedant.

§. V.

Cauſſa λοιμικῆς proxima.

Iam peſſimi huius morbi cauſſa proxima indaganda venit, eo difficilius vtpote inueniendа, quo ſubtilior eſſe videtur,

tur, quoque plurium aliorum morborum conſortium non reformidat. Niſi autem me omnia fallunt, admodum tenerum quoddam miaſma, ſanguini humoribusque admixtum aſſumendum eſt, quod huius febris proxima quaſi genitrix ſit λ). Etenim ſubita illa virium proſtratio, quae ἄνευ φανερῆς προφάσιος, et ſine alia omni cauſa manifeſta hominem adoritur, animusque anxio metu diſtractus, neruos inprimis affici et in arce quaſi ſua animum obſideri, atque adeo ad ſubtiliſſima corporis vaſa maxime peregrini quicquam penetraſſe, luculentiſſime teſtantur: neque vero a ſimplici corporis aegri neruoſa imbecillitate horum ſymptomatum malignorum explicationem repeti poſſe, ſed materiale quoddam miaſma ſtatuendum eſſe, nonne contagioſa huius morbi indoles declarat, illudque phaenomenon, quod ne validiſſimi quidem ab illo morbo tuti et immunes reperiantur? Accedit et hoc argumentum, quod ex fida narratione amicorum et ex mea ipſius obſeruatione petitum eſt, nimirum aliquando ſudorem vel natura motum, vel arte excitatum λοιμικῆς febris, iamdum ſemet in omni ſaeuitia poſt conſuetudinem hominis alioquin ſani cum aegroto tali manifeſtantis, impetum non ſolum infregiſſe, ſed veſtigia adeo deleuiſſe omnia, hominemque priſtinae integritati reſtituiſſe. Neque vero appareret, quomodo ſudor arcere morbum et profligare, vel hominem ſanitati reddere poſſet, niſi id fieret tenuiſſimi cuiusdam miaſmatis, neruos antea opprimentis, atque per tenera vaſa cutis perſpirabilia tranſire apti, expulſione. Quodſi vero de indole huius miaſmatis quaeratur, maior longe reſponſionis difficultas ſubeſt. Quid enim magis arduum foret, quam rei vltra omnium ſenſuum aciem tenerae naturam inueſtigare? at enim vero etiamſi chemicis disquiſitionibus ſubtrahat ſeſe miaſmatis huius ſubtilitas: ſymptomata tamen morbi, quem

 produ-

λ) SYDENHAM. Sect. V. C. V. de Tuſſ. epid. p. 248. ſeqq. nec non HUXHAM. Tom. III. diſſ. de angin. malign. p. 116.

producit, videntur putridam eiusdem indolem ſatis abunde declarare. Conſentientem habemus in hac re GALENVM, qui ſtatuit: *πάντες οἱ λοιμώδεις πυρετοὶ ὑπὸ σηπεδόνος γίνονται· ἡ δὲ ἀρχὴ τῆς σηπεδόνος ἤτοι πλῆθος τι νεκρῶν ἐστί, μὴ καυθέντων, ὡς ἐν πολέμοις εἴωθε συμπίπτειν, ἢ ἐκ τελμάτων τινῶν, ἢ λιμνῶν ἀναθυμιάσεως ὥρᾳ θέρους μ).* Nimirum inter omnes corporis noſtri neruos nulli ſunt, qui putredinis iudices peritiores reperiantur, praeter neruos olfactorios atque guſtatorios. Itaque per totum corpus diffuſa materiae morbificae vis omnes quidem neruos inſidioſa obſeſſione opprimit, hos vero neruos olfactui et guſtui dicatos fallere nequit, nec qualis ſit, reticere poteſt. Quamcunque auram exſpirat aeger, eam putridus inquinat foetor: ipſique aegri, quod narrauimus, ſapere et olfacere ſibi videntur putridi quicquam, quod exſcreando et emungendo defendere a ſe incaſſum annituntur. Forſitan autem illud ipſum putridum halitus oris principium non tam teſtis eſt naturae cauſae proximae, quam potius proximus eiusdem effectus. Forte morbum noſtrum producit non tam miaſma quoddam putridum, quam potius tale, quod putredini in humoribus euoluendae vehementer faueat? Quamuis vero in putrido putredinis verum fermentum ſit: nolumus tamen valde repugnare, ſi quis alius naturae miaſma illud eſſe ſtatuat, modo admittat, eo ipſo humores tenuiſſimos peſſundari et ad putridam corruptionem diſponi. Minime omnium audiendi erunt, qui arſenicale ν) aut ſimile venenum ponunt; ſed probabilior eſt ſententia, qua ſtatuitur natura eius cauſae eſſe acris, volatilis, penetrans, alcaleſcens et narcotica ξ), eſſeque nil niſi ſalium animalium ſumme volatilium et attenuatorum, aut, vt vocant, exaltatorum congeries ο). Interim mitius *λοιμικῆς* febris

μ) GALEN. *περὶ διαφορᾶς πυρετῶν. Βιβλ. α΄. κεφ. β΄.*
ν) Conf. A. Q. RIVINI Diſputation. Medic. Lipſ. 1710. 4. p. 839.
ξ) Conf. GRANTII libellum ſupra laudatum. pag. 19.
ο) HVXHAM. de angin. malign. pag. 116.

bris miaſma eſſe videtur, quam τȣ λοιμȣ: quandoquidem citius et felicius ex corpore eliminari, neque adeo tenaciter lymphae inhaerere, neque proinde in lymphaticis glandulis tumores et exulcerationes excitare ſolet, vt peſtis venenum. Quomodo autem inuicem diſcrepent, definire, vt arduum eſt, ita equidem non audeo: ſed vtpote μυςήρια τῆς φύσεως haec τῇ φύσει relinquens, ad eas potius cauſas enucleandas me conuerto, quae vt remotae ad talem corruptionem producendam idonea pollere videntur efficacia.

§. VI.

Cauſae λοιμικῆς remotae.

In hiſtoria morbi antea relata narrauimus, aliquando λοιμικὴν contagio ad ſana corpora redundare, aliquando vero ſine omni contagio π) ex aegris ad ſanos translato, corpora noſtratium inuadere. Quemadmodum igitur in priori caſu ipſius hominis halitum et perſpirationem miaſmate morbi impraegnatam, omnem aërem vicinum adeo inquinaſſe ſtatuendum eſt, vt per vias pneumonicas, cibarias, et cutaneas ex eodem prauae et ſubtiles particulae corpori alii, ſiue ſano, ſiue languenti inſinuari poſſint: ita in altero caſu ponendum erit, vt cauſis internis externisue variis fauentibus humores corporis hanc adeo perniicioſam mixtionem ſortiantur. Quum vero integri nerui ſint cuſtodes valetudinis vigilantiſſimi, aequabilisque et blanda humorum recte elaboratorum per vaſa corporis quaeuis diſtributio omnem corruptionem arceat, praeſertim, ſi aëris puri pulmonibus inſpirati et corpori circumfuſi beneficio ſecretio perſpirabilis materiei proſpere ſuccedit, et a corporis intimis penetralibus pernicioſarum particularum acceſſus defenditur: videntur

 omni-

π) Vid. Comment. SWIETENII ſuper aphor. BOERHAAVII. Tom. IV. pag. 298.

omnino ad miaſma τῆς λοιμικῆς in proprio corpore praeparandum non niſi illi apti eſſe, quorum vis neruoſa debilitata fuit; quorum humores particulis male mixtis referti inaequaliter per corpus diffunduntur ρ); quorum denique perſpiratio et inhalatio, tum in pulmonibus, tum in habitu cutaneo, ob aëris externi incommodam temperiem deprauata eſt. Etiam in ſuperioribus inter alia notauimus, corpora inprimis tenera, laxa, atque adeo debilia, nec non cacochymica huic morbo ſaepe epidemico ſuccumbere. Poſſunt autem vim neruoſam laedere et infringere excretiones humorum nimiae, vt ſpermatis per venerem frequentiorem σ), aut humorum digerentium per draſtica purgantia, potiſſimum tempore feruidiore τ) adminiſtrata, aut ſanguinis ipſius per intempeſtiuas venaeſectiones; animi commotiones vehementiores, maxime triſtes, vt timor magnus, triſtitia diuturna υ), anxietas aerumnoſa; denique humorum deperditorum non reparata iactura; quam reparari non patitur, ſiue victus oligotrophus et dyſpeptus, ſiue annonae caritas, ſiue denique voluntarium et diuturnum ieiunium φ). Poſſunt particulis male mixtis inficere humores, mala digeſtio et cruditates inde in primis natae viis; quibus cruditatibus gignendis admodum fauent ciborum copia et varietas, eorundemque ingeſtio liberalior in ventriculum, quem vel diuturna abſtinentia ab eo cibi genere

ρ) V. SWIETEN. Comment. Tom. V. pag. 186.

σ) Conf. LVDWIGII Inſtit. Medic. clinic. de febr. continentib. §. 239.

τ) ἹΠΠΟΚΡ. ἀφορ. έ. Τμημ. δ'. ὑπὸ κύνα καὶ πρὸ κυνός ἐργώδεες αἱ φαρμακεῖαι· ἐκπεπυρωμένη γὰρ κατὰ ΓΑΛΗΝΟΝ ἡ φύσις ἡμῶν οὖσα τηνικαῦτα, τὴν ἀπὸ τῶν καθαρτικῶν οὐκ οἴσει δριμύτητα. διὸ καὶ πυρέττουσι πολλοὶ τῶν ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ καθαρθέντων, ἀσθενής τε οὖσα ἡ δύναμις διὰ τὸ καῦμα, προσκαταλυθήσεται τῇ καθάρσει. κτ. ὅρα τὸ ὑπόμνημα αὐτοῦ εἰς τὸν αὐτὸν ἀφορισμόν.

υ) GALEN. περὶ διαφορᾶς πυρετῶν Βιβλ. ά. κεφ. γ'. ὅτι μὲν οὖν ἐπὶ κόποις, καὶ θυμοῖς, καὶ λύπαις, ἐγκαύσεσί τε καὶ ἐμψύξεσι, καὶ ἀγρυπνίαις, καὶ ἀπεψίαις, καὶ μέθαις καὶ πλησμοναῖς ὁρῶνται πυρέττοντες ἔνιοι, πᾶσιν εὔδηλον ἐστί. κλ.

φ) BOERHAAVE inſtit. medic. Aphor. 757. de inedia.

nere alienauit, vel praecedens victus relaxans et inuiſcans debilitauit, porro ciborum dyſpepta indoles, vel adeo corrupta iam et putrida; defectus recentium vegetabilium, panis boni, ſacchari, vini et aliorum fermentatorum et antiſepticorum; vita deſes, aut laborum, quibus corpus aſſuefactum fuerat, interceptum et negatum exercitium; imminuta aut inhibita perſpiratio, aut ſuppreſſus adeo ſudor χ); maxime omnium vero aëris ſubitae viciſſitudines ψ), aeſtas et humiditas, et effluuiorum putridorum abundantia ω). Iam vero his omnibus cauſis noſtrates expoſiti viuunt. Plerique ex iisdem in climate calidiori degentes, ſunt vt omnes, quos propior phoebus colluſtrat, ingenio feruidi, temperamenti calidioris et animi pathematum alacriorum. Indulgent, quos fortuna eminentiori facultatum aut dignitatum faſtigio collocauit, ingluuiei et mirae ciborum varietati, adeo vt, niſi quotidie plus quam quindecim ſpeciebus ciborum diuerſis reficere

χ) Conf. LVDWIG ſupr. laud. libell. §. 124. et 239.

ψ) ἹΠΠΟΚΡ. *περὶ ἀέρων, ὑδάτων καὶ τόπων.* Ἠν μὲν ὁ χειμὼν αὐχμηρὸς καὶ βόρειος γένηται, τὸ δὲ ἦρ ἔπομβρον καὶ νότιον, ἀνάγκη τὸ θέρος πυρετῶδες γίνεσθαι — ὁκόταν γὰρ τὸ πνίγος ἐπιγένηται ἐξαίφνης, τῆς τε γῆς ὑγρῆς ἐούσης ὑπὸ τῶν ὄμβρων τῶν ἐαρινῶν, καὶ ὑπὸ τοῦ νότου, ἀνάγκη διπλόον καῦμα εἶναι — οὐ γὰρ οἷόν τε τοῦ ἦρος τοιούτου ἐόντος, μὴ οὐ πλαδᾶν τὸ σῶμα, καὶ τὴν σάρκα, ὥστε τοὺς πυρετοὺς ἐπιπίπτειν ὀξυτάτους ἅπασι, μάλιστα δὲ τοῖσι φλεγματίῃσι — περὶ δὲ τοῦ ἀνύδρου θέρους τοιάδε ἀποφαίνεται. ἢν δὲ βόρειον ᾖ τὸ θέρος καὶ ἄνυδρον, καὶ μήτε ὑπὸ κύνα ἔπομβρον, μήτε ἐπὶ τῷ ἀρκτούρῳ, — — τοῖσι χολώδεσι πολεμιώτατον. — — τὸ μὲν γὰρ ὑγρότατον τοῦ αἵματος καὶ ὑδαρέστατον ἀποξηραίνεται, καὶ ἀναλίσκεται, τὸ δὲ παχύτατον καὶ δριμύτατον λείπεται.

ω) Τοῦ αὐτοῦ ἐν τῷ αὐτῷ βιβλίῳ περὶ τῶν λιμναίων τόπων. Ὁκόσα μὲν οὖν ἐστὶν ἑλώδεα ὕδατα, καὶ στάσιμα, καὶ λιμναῖα, ταῦτα ἀνάγκη τοῦ μὲν θέρους εἶναι θερμὰ, καὶ παχέα, καὶ ὀδμὴν ἔχοντα — ἅτε οὐκ ἀπόῤῥυτα ἐόντα, ἀλλὰ τοῦτε ἐπομβρίου ὕδατος ἐπιτρεφομένου αἰεὶ νέου, τοῦτε ἡλίου καίοντος, ἀνάγκη ἄχροά τε εἶναι καὶ πονηρὰ καὶ χολώδεα· ὧν ἡ σηπεδονώδης ἀναθυμίασις, καὶ ταῦτα ὥρᾳ θέρους φθορᾶς τινὸς ἐν τῷ περιέχοντι αὐθὺς ὅσον πρόξενος ἀποκαθίσταται· ὅθεν καὶ σηπεδονώδεις πυρετοὺς ἐν τοῖς τοιούτοις τόποις ἀπογενᾶσθαι οὐδὲν θαυμαστόν. ὅρ. ΓΑΛΗΝ. περὶ διαφ. πυρ. Βιβλ. α΄. κεφ. ϛ΄.

cere palatum poſſint, felicitati ipſorum quamplurimum detractum eſſe autument. Superingerunt his vina calidiora et ſpirituoſos liquores aromaticos tam affatim, vt robur corporis, cui augendo ſtudent, longe magis deprimatur; et crudorum humorum praua mixtio ſub exaeſtuatione per ſpirituoſa potulenta in deteriorem abeat. Neque enim haec cum iis pugnare putandum eſt, quae antea diximus de vini defectu λοιμικῆς geneſi fauente. Nam modicus vini vſus reficit, immodicus peſſundat. Solent quoque largiter ingurgitare noſtrates, maxime turcae, potus quoddam genus, quod turcico vocabulo *Serbeti* dicunt, ex muſto vuaceo ad ſapae conſiſtentiam incocto, in aquae, quae palato placuerit, quantitate diſſoluto, hanc ſolutionem per glaciem immiſſam gelidiorem redditam ingerunt vtplurimum in corpus, laboribus, exercitiis gymnaſticis, balneis, aeſtuue ſolis concalefactum. Et quamuis non proxime poſſim miaſmatis λοιμικῆς productionem inde deriuare, videtur tamen ad ventriculi robur deiiciendum, ad cruditates humorum ſanguini ingignendas et ad perſpirationem ſupprimendam, atque adeo ad morbi fomitem ſiue alendum ſiue excitandum quamplurimum conferre poſſe *αα*). Iam vero cum hac tot cibos totque potus ingerendi con-

αα) Τὰ δὲ ἀπὸ χιόνος καὶ κρυστάλλων ὕδατα πάντα πονηρά· ὁ αὐτός. τοῖς γὰρ τοιαῦτα εἰς πόσιν ὕδατα ἀκρίτως χρωμένοις, καὶ μάλιστα ὥρᾳ θέρους, οὐχ ἓν, ἀλλὰ πολλά, καὶ ταῦτα διάφορα κατὰ τὰς διαφόρους κράσεις κακὰ ἐπιγίνεσθαι ἐς ἀεὶ ἰδεῖν ἔχομεν· τὸν μὲν γὰρ αὐτῶν βήσσοντα ἀκούομεν, τὸν δὲ διὰ στόματος αἷμα ἀναφέροντα διὰ τὴν ἀθρόαν καὶ χανδὸν ψυχροῦ πόσιν, καὶ ταῦτα τοῦ σώματος θερμαινομένου, ὁρῶμεν· καὶ ὁ μὲν πόνῳ συντόνῳ περὶ τὸ στῆθος, ἢ ἐμφράξει βαρείᾳ καὶ ἐπιπόνῳ ἐν ἄλλοις τοῦ σπλήνεος αὐτοῦ μέρεσιν ἐνοχλεῖται, ὁ δὲ φόβου δυσπεψίας, ἢ βραδυπεψίας κατέχεται· ἢ τελευτῶντες εἴπωμεν κατὰ ΓΑΛΗΝΟΝ, ἐπὶ ἀπεψίᾳ ἤγε καὶ ἀτροφίᾳ μεμψιμοιροῦντι ἐοικότες εἰσί. καὶ ἄλλον ἄλλοις ἐκ τοιούτων πομάτων πάσχειν κακοῖς, μαρτυρεῖ μοι τῷ λόγῳ ὁ περίπυστος καὶ ἔξοχος παθολογούντων ἁπάντων ΑΡΕΤΑΙΟΣ. περὶ εἰλεοῦ ξυνεχὴς μὲν διαφθορὴ σιτίων πολλῶν καὶ ποικίλων — — ἢ ψύξις, ἢ ψυχροποσίη ἐφ᾽ ἱδρῶτι ἄδδην ἢ χανδόν· περὶ δυσεντερίης καὶ συνάγχης. ἀτὰρ καὶ πληγή, καὶ ψύξις, καὶ ψυχροποσίη τίκτουσιν ἕλκεα. κτ. ἐπειδήπερ οὖν, ὡς φθάσαν δέδεικται, ἐκ τοιούτων ψυχρῶν ὑδάτων καὶ μάλιστα

conſuetudine non niſi male conueniunt ieiunia illa nonnullorum religioſa, omnem modum fidemque excedentia, non vnius forte diei, ſed aliquando trium integrorum dierum, ad ſummam debilitationem vſque continuata; et viciſſim poſt longam inediam ventriculi ſubitaneae repletiones per cibos eo difficilius digerendos, quo diutius iis homo caruerat. Neque inferioris conditionis homines prorſus ab his vitiis vacui ſunt: namque et inter hos multi gulae et opinionibus indulgent, nuncque cibis duris difficulter coquendis infarciunt ventriculum, nunc ſpirituoſis liquoribus digeſtionem perturbant, nunc ieiuniis immodicis corpus eneruant, et ſanguinis proinde corruptionem alliciunt, quatenus benefici chyli inuoluentes particulas ad ſanguinem, repetitis circulationibus, ſecretionibus, excretionibusque ſenſim acriorem factum, temperandum et mitigandum accedere inedia tam diuturna prohibent. Neque deſunt, qui quum incommoda ex vitae genere et diaetae his vitiis oriunda experiantur grauiora, auxiliis parum aptis et corporis vires magis debilitantibus venaeſectionibus, catharſi draſtica, emeſi, diaphoreſi, et ſimilibus velint naturae et valetudini ſuccurrere, virium autem faciant eo ipſo maiorem iacturam.

§. VII.

Prioris argumenti continuatio.

Facile autem largior, ex ſolis hactenus commemoratis diaetae vitiis, crudos humores et virium debilitatem gignentibus, aeque ac ex vita deſide, qua non pauci delectantur, tam peſtiferae corruptionis exortum non poſſe explicari. Quapropter memor obſeruationis tritae et antea iam laudatae, quod

λιϛα κρυϛάλλων, περὶ ὧν ἐξαιρέτως ὁ νῦν λόγος, πολλὰ συμπίπτειν δυνατὸν τῷ ἀνθρώπῳ κακὰ, τί τὸ κωλύον, μὴ καὶ πυρετῶν ἐπὶ σηπεδόνι αἴτια ἐνίοτε τὰ τοιαῦτα ὕδατα εἶναι, ἢ αἶναι δύνασθαι πιϛαύσωμεν; ὅρα ἹΠΠΟΚΡ. περὶ ὑδάτων.

quod febris λοιμικὴ in vrbibus potius populoſioribus, quam in rure graſſari ſoleat; quae forte in vrbano aëre vitia lateant, paucis adhuc diſpiciam. Animaduerti autem tum in illis vrbibus, quae portibus inſtruuntur, et ad quas nauium ob commercia magnus affluxus eſt, tum in illis, quarum ſitus eſt in locis humilibus, paludoſis et vliginoſis, eſſe hunc morbum longe, quam in aliis, frequentiorem. Vix autem dici poteſt, quantum corrumpant aërem ſiue hominum copioſius confluentium, et vitam ſpurcam et ſordidam illam nautis, militibusve ſolemnem, agentium perſpiratio, merciumque ob abundantiam fermentatione et putredine corruptarum effluuia, paludum et ſtagnorum tetri halitus et mortuorum non ſatis curioſe humatorum putrilaginoſus vapor. Adeo inquinati aëris noxas aegerrime vel ſana corpora a ſe defendere valent, omnium vero minime iam alioquin languentia, et velut per idioſyncraſiam quandam ad hunc morbum apta, nec non cacochymica. Suſceptus potius inhalatione, inſpiratione et deglutitione vapor, et cum humoribus lymphaticis humanis remixtus, ipſorum, Prothei in modum, omnibus formis recipiendis aptiſſimorum indolem ita mire mutare et ſibi ſenſim aſſimilare poteſt, vt aut putridi, aut alcaleſcentis, aut alius, neruorum virtutem prorſus infringentis, veneni vim, atque adeo malignae febris producendae efficaciam nanciſcantur. Vt vero vel impurarum in aëre contentarum particularum potentia noxia eo agilior, corporisque humores ad corruptionem recipiendam eo proniores fiant, aëris varia ſubitaque viciſſitudo efficit. Anni tempora nebuloſa, pluuioſa, iuſtoque vel tepidiora, vel calidiora, vaporum aëreorum et copioſiore multitudine et pernicioſiore mixtione ſimul affligant; ſolidasque partes relaxando, fluidas vero inficiendo veletudinis peſſimae fabri euadunt, inprimis ſi frigoribus vel nimiis, vel poſt tepores et aeſtus intempeſtiuis, coërcita antea perſpiratione, acria et corrupta retenta, et aequabilis per vaſa humorum diſtributio laeſa fuerint. Vnde patere arbitror,

quod ſupra perhibui; poſt hiemes gelidiſſimas, ver pluuioſum, aeſtatemque aut feruidiorem, aut cum pluuiis remiſſiorem λοιμικὴν graſſari epidemice ββ). Et quum ſub iniquis eiusmodi anni temporum iniuriis frugum plerumque triſtior ſit prouentus et maturatio, indeque forte nata annonae caritas homines ad victum inſuetum, durioremque ingerendum adigat; opificia autem, artes, et alii labores in adeo moeſta rerum conditione frigeant, pauperes aerumnoſo otio torpeant, non mirum eſſe poteſt, cur tot cauſis concurrentibus ad plures homines morbus idem diuagetur, quamuis nullus alterum contagio affecerit. Vno verbo, aut miaſma λοιμικῆς ex aegris ſuſcipitur, aërem perſpiratione ſua inquinantibus, aut ex aëre putridis quibusuis particulis referto, et in his eſt morbi naſcendi occaſio. Reliquae vero cauſae commemoratae videntur vires vel imminuendo, vel humores corrumpendo eiusdem admiſſionem adiuuare et efficaciam intendere. Et rariſſima omnino exempla erunt, vbi ex ſola humorum, omni blando principio orbatorum indigena corruptione λοιμικὴ progerminet.

§. VIII.

De λοιμικῆς diagnoſi.

Verum a cauſarum contemplatione ad ſigna veniamus, quae vel morbum dignoſcere, vel eius exitum praeſagire docent. Etſi autem ſuperius (§. II. et III.) ea omnia attulimus, ex quibus poſſit cognoſci, num λοιμικὴ, eaque vel ſimplex vel complicata adſit (§. IV.); nihilo tamen minus, quoniam haud raro cauſus et ſynochus vtraque imputris et putris γγ),

C 2 nec

ββ) Cum anno huius ſeculi ſexageſimo nono Iaſſyi gelidiſſimam hiemem et admodum pluuioſum ver, ventis auſtralibus concomitatum, eſſemus experti, graſſabantur per aeſtatem huiusmodi febres, quas ipſa tandem inſequebatur peſtis.

γγ) ΓΑΛ. περὶ θεραπευτικῆς μεθόδȣ. βιβλ. ή. Θ. κεφ. 1. 2. 3. καὶ τὰ ἑξῆς. Ἐφ᾽ ὧν γὰρ ὁ παροξυσμὸς εἰς ἀπ᾽ ἀρχῆς ἄχρι παντὸς διαμένων εἰς

nec non inflammatoriae febres tum a meticuloſis aegris, tum ab imperitis aut aſtutis medicis pro febre λοιμικῇ habentur et venditantur, paucis adhuc, quomodo haec νοσήματα invicem diſcerni poſſint, exponere conabor. Ac primum quidem a ſimplicibus febribus inflammatoriis, καύσῳ et ſynocho vtraque ſimplicem λοιμικὴν vel illa virium ſubitanea, et ſine cauſa manifeſta nata proſtratione, animique deiectione internoſcere poſſumus, quae iſtis nunquam ab initio inſunt. Facies aegri λοιμικῇ febre correpti, ſuperius a nobis accuratius depicta, a facie aegrorum aliis omnibus febribus commemoratis laborantium prorſus abludit. Deeſt in febribus inflammatoriis, cauſo et ſimplici ſynocho halitus oris deprauatio putrida aut foetida, et quamuis iſta in ſynocho putrida itidem obſeruetur, nihilo tamen minus in eo differunt, quod haec ſine contagio ex manifeſtis diaetae et regiminis vitiis, ſaburram primarum viarum putrilaginoſam mouentibus et ſanguinem inficientibus naſcatur, et lentius omnino malignitatis ſymptomata inferat. Quandocunque enim ab initio febris putridae malignitatis ſymptomata adiuncta ſunt, pro ſimplici ſynocho putrida morbus nullo modo habendus eſt, ſed λοιμικὴν complicatam eſſe eadem ipſa teſtantur. In ſimplici porro λοιμικῇ nunquam tantus adeſt ardor, tantaque ſiccitas, neque clamoſum illud frigidi potus aërisque deſiderium, fervidusve halitus oris, quae cauſi ſymptomata inſeparabilia ſunt δδ). Vt paucis dicamus, neque in agnoſcenda λοιμικῇ ſim-

εἰς πολλὰς ἡμέρας ἐκτείνεται, συνόχȣς ὀνομάζομεν τȣ̀ς τοιȣ́τȣς πυρετȣ́ς· ἔνθα προσέτι ὁ συγγραφεὺς ἀποφαίνεται λόγοις πιθανοῖς, ὅτι οἱ σύνοχοι πυρετοὶ ἐκ τῶν ἐφημέρων, καὶ ἡ φύσις αὐτῶν ἡ αὐτὴ τοῖς ἐφημέροις ἐςίν, ὄνομα δὲ ȣ̓ ταυτόν — τινὲς μὲν γὰρ αὐτῶν ἐναργὲς ἔχȣσι τὸ τῆς σήψεως σημεῖον, ἔνιοι δ᾽ ȣ̓δόλως. ἆρ᾽ ȣ̃ν ἐκ τȣ́των ȣ̓ μόνον ἰατρικῆς παντὶ μετέχοντι, ἀλλάγε καὶ τῷ ἁψαμένῳ αὐτῆς δακτύλȣ μόνῳ ὡς φασὶν ἄκρῳ εὔδηλον, ὅτι οἱ λοιμώδεις ἢ λοιμικοὶν πυρετοὶ πολλὰ τῶν συνόχων διαφέρȣσιν.

δδ) ᾽ΑΡΕΤΑΙΟΣ περὶ θεραπείας καρδιακῶν. Επὶ δὲ τῷ καύσῳ κάκιςα σημήια, ξηρότης, ἀγρυπνίη, θερμασίη τῶν σπλάγχνων ὅκως ἀπὸ πυρός — — χεῖ-

ſimplici, neque in internoſcenda eiusdem varia complicatione, quae pro corporis diſpoſitione firma et plethorica, tenui, tenera et debili, vel ſaburroſa, bilioſa et cocochymica enaſci poteſt cum inflammatoriis, neruoſis, putridis, bilioſisque febribus nunquam errabit ille, qui bene recordatur eorum, quae iam §. IV. huius libelli, ſatis, vt putamus, perſpicue et late diſputauimus.

§. IX.

Prognoſis febris λοιμικῆς.

Circa praeſagiendum morbi exitum eo magis poterat errari, quo minus certa idem habet atque definita criſeos tempora, (§. III.) neque nimium forte dixiſſe mihi videor, ſi febrim λοιμικὴν inter morbos periculoſiſſimos referam εε). Nam et ipſe euentus id teſtatur, homines eidem ſuccumbere quam plurimos; et ratio ſuadet, difficulter eluctari poſſe aegros, quorum nerui; perprauo miaſmatis ſubtiliſſimi genere eneruati, ad reſtituendae ſanitatis laborem omnino torpent, et quorum ſaluti, ſalutis recuperandae maximum praeſidium, mentis tranquillitas et boni exitus fiducia deeſt. Quum tamen reperiantur, qui emergant, quosque inprimis ſeruat ſudor blandus, calidus, aequabilis, et vniuerſalis, quem aliquando ſtatim a ſuſcepto contagio, atque adeo in initio morbi morbum futurum arcentem natura excitat, et quem, modo corpus rite ad ſudationem ſuſtinendam aptum et praeparatum fuerit, medici et naturae vires vtiliter etiam in progreſſu

 et

— — χεῖρες καὶ πόδες ἄκροι ψυχρότατοι, ἀναπνοὴ εἰς ὀλικὴν μακρή. ποθέουσι γὰρ ψυχρὸν ἠέρα, οὕνεκεν ἐκπνέουσι πῦρ. — — σφυγμοὶ μικροὶ, πυκνότατοι, τρομώδεες. τὰ αὐτὰ καὶ ὁ ΓΑΛΗΝΟΣ ἐν τοῖς ἰατρικοῖς αὐτοῦ ὅροις φησὶ περὶ τοῦ καύσου· καῦσος ἐςὶ πυρετὸς μετὰ πολλῆς πυρώσεως γινόμενος, ἀναςολὴν μηδεμίαν τῷ σώματι παρέχων, γλῶσσαν ἐπιξηραίνων, μελαίνων, ἐπιθυμίαν ψυχροῦ παρέχων.

εε) ΊΠΠΟΚΡ. ἀφορ. Τμ. β΄. ἀφορ. 19. τῶν ὀξέων νοσημάτων, οὐ πάμπαν ἀσφαλέες αἱ προδιαγορεύσιες, οὔτε τοῦ θανάτου, οὔτε τῆς ὑγείης.

et declinatione morbi, nulli certo dierum numero adſtricti mouent, non omnis plane ſpes abiicienda] eſt. Igitur ſi in corpus ceteroquin purum et ſanum, viribusque integris inſtructum contagium mox receptum fuerit, ſupereſt fiducia morbi breuiter ſuperandi. Sin vero corpus tenuium ſuccorum et viribus exhauſtum atque debile prehenderit, grauior et difficilior morbus inſtat. Sin porro aut ex plethora et diatheſi plogiſtica inflammatoriae, aut ex cacochymica et ſcorbutica diſpoſitione putridae, aut ex bilis abundantia bilioſae complicatio cum λοιμικῇ febre exſurgit, quoniam ad ſudorem illum vtilem minus praeparata corpora ſunt, et acre illud, volatileque miaſma non exturbari prompte poteſt, periculoſior vtique eſt aegrorum conditio. Neque vero putandum eſt, quemlibet ſudorem leuare maligni huius morbi vehementiam. Etenim vehementior, glutinoſus, inaequalis, partialis, frigidus, ζζ) vel frigoribus interruptus, in corpore vel debili, vel adhuc impuro ſtatim a morbi initio exortus vires potius adimit, quam reſtaurat. Nec niſi ille prodeſt, cuius ope pulſus plenior, mollior et pacatior redditur; et quo durante ſymptomata, a vi miaſmatis volatilis irritante aut ſtupefaciente producta, mitigantur et ſoluuntur. Saepe foetet ſudor, ſed modo ceterae adſint eiusdem bonae qualitates, eo certior index eſt miaſmatis iam emigrantis. Verſus ſeptimum circiter morbi diem erumpens talis optimus iudicatur a medicis noſtratibus peritis, tardius prouenieus, etſi aliquando ſalutaris adhuc eſt, languorem tamen relinquit maiorem. Ex vrina parum certe prognoſeos peti poteſt; ſi tamen cum molli et vda cute, linguaeque madore, vrina turbida ſedimentum deiiciens redditur, eo felicior morbi exitus ſperari poteſt. Vrinae vero cito putreſcentes, vel iumentoſae, vel fuſcae et nigricantes peſſimi ominis ſunt ηη). Vomituritiones inanes, aut vomitus materiae non adeo corruptae,

ζζ) ὁ αὐτὸς Τμ. δ. ἀφορ. 36. 40. καὶ 42.
ηη) ὁ αὐτὸς ἐν τῷ αὐτῷ τμήματι. ἀφορ. 68. — 82.

ruptae, ſemper ſymptomaticae ſunt, et ab irritante miaſmatis vi pendent. Egeſtiones autem largiores materiae bilioſae, corruptae, foetidae, per vomitum vel aluum, quae in ſaburra plenis corporibus occurrunt, ex morbi leuamine vel grauamine diiudicandae erunt. At enim vero ipſae vomitiones et deiectiones, quae leuant, hactenus tantum proderunt, quatenus ceſſantibus primarum viarum, inde a ſaburra liberatarum, turbis, perſpirationis et ſudoris ſalutaris excretio expeditior fit, pulſusque plenitudinem, mollitiem et aequabilitatem recuperat. Contra vero a diarrhoeis ex colliquatione, aut putrida reſolutione humorum prouenientibus, ſub quibus pulſus durior, minor, inaequalior, tremulusue; cutis ſicca et ardens, vel frigido, partiali, glutinoſoue ſudore vda; fauces aphthis refertae; vox tremula et minus diſtincta; ſermo delirus, ſtupor, carpologia, tendinum ſubſultus, aut conuulſiones fiunt, aut quae inſcio aegro tandem accidunt, non niſi mala morbi cataſtrophe portenditur. Haemorrhagiae narium in plethoricis natae largiores copiam et impetum humorum minuendo proſunt ϑϑ), et praeparant corpus ſalutari ſudori; parciores in teneris et cacochymicis aeque ac dyſentericae deiectiones reſolutionem humorum indicant. Mali ominis praeterea ſunt petechiae et aphthae, inprimis liueſcentes et caeruleſcentes, quae vtplurimum circa quintum diem ſine leuamine *ιι*), aliquando citius, inprimis in dorſo, ſed eo peius progerminant. Aliquando ptyaliſmus nunc boni, nunc mali ominis accedit, quod vnice ex ſymptomatum mitigatione cognoſcendum eſt. Saepe ex aphthis ſymptomaticus eſt. Alia exanthemata cutanea absque pruritu praeſentia peſſimi praeſagii habentur. Ceterum infimi ventris intumeſcentia et durities, praeſente inprimis copioſo alui fluxu, frigoribus interpolati ſudores, extremitates frigidae cum

ϑϑ) ὁ αὐτὸς. Τμ. δ'. ἀφ. 60. ὁκόσοισιν ἂν ἐν τοῖσι πυρετοῖσι, τὰ ὦτα κωφωθῇ, αἷμα ἐκ ῥινῶν ῥυὲν, ἢ κοιλίη ἐκταραχθεῖσα, λύει τὸ νόσημα.
ιι) Conf. NIETZKII Elem. Pathol. Ebrodun. 1766. §. 1556. et 58.

cum internarum partium ardore, inquietudo aegroti, anxia et aſſidua remotio ſtragulorum a pectore, deliria et ſtupor, oculi torui vel ſemiclauſi, vel ſine ſplendore inſenſiles, deglutitio laeſa et ſonora, ſingultus pertinax, manuum tremor, pulſus cum debilitate ſemper aucta vel increbeſcens, vel rareſcens, haec, inquam, omnia vt in aliis morbis acutis horrendi ſunt, minusque exoptati euentus nuntii; ita et in febre λοιμικῇ male ominata ſunt. Menſibus aeſtiuis truculentior λοιμικὴ eſt, quam aliis. Aetas et ſexus nullus a contagio huius morbi immunes ſunt: nec dici poteſt infantesne an adulti, viriue an feminae aut periculoſius laborent, aut felicius emergant. Nam hoc fere a ſingulari videtur cuiuslibet corporis idioſyncraſia pendere; quamuis negandum non ſit, ineptam vel neglectam medelam corporibus etiam morbo ſuperando idoneis perniciem afferre immedicabilem. Breuiter proinde in altera parte voluminis noſtri auxilia indicaturi ſumus, quae morbo praecauendo vel curando inſeruiant.

C A P V T II.

FEBRIS ΛΟΙΜΙΚΗΣ THERAPIA.

§. X.

Λοιμικῆς prophylaxis.

Optimum facto eſt, vt morbus, ſi licet, arceatur. Id obtineri poterit, vitatis iis, quae corpus eneruant, vel impurum reddunt, et adhibitis auxiliis, quae vim miaſmatis compeſcunt, aut idem iam ſuſceptum opportune expellunt. Vitari igitur oportebit ingluuiem, dyſpepta, crapulam, ieiunia nimia, euacuationes intempeſtiuas et draſticas, motum nimium, otia et pigritiem, immodicam venerem, animi commotiones vehementiores, omnium maxime moerorem, curas et ſollicitudines, morbique metum. Magnae et ſubitae diaetae mutationes non facile ſubeundae ſunt. Abſtineatur a

carneo victu nimio, inprimis pingui. Munditiei ſtudeatur omni modo. Veſtes et linteamina corpori circumdata crebro mutentur et aëri exponantur. Perſpirationis conſeruetur libertas. Arceatur contagium mutato domicilio, ruſticatione, fuga conſuetudinis cum aegrotis, aut, ſi nullum horum liceat, frequenti renouatione aëris domiciliorum, ſuffimigiis reſinoſis, ſulphureis, aromaticis, vaporatione acetoſa; tabacini fumi vſu, maſticatoriis fragrantibus, frequenti ſaliuae reiectione, odoramentis ex aceto, vel aqua aromatica naribus, dum inter aegros quis verſatur, admotis; vitato aegrorum conſortio, quando adhuc ieiunus eſt ventriculus, aut a curſitatione madida cutis; vſu porro antiſepticorum, vt ſunt fructus horaei, ſuccus citri, limonada ſpirituoſa, acetum ſimplex aut camphoratum aromaticumque, oxycraton, vinum acidulatum. Similibus auxiliis occurri etiam miaſmatis ſuſcepti vehementiae et remorae poteſt, ſi quidem corpus ceteroquin ſanum ex nauſea et laſſitudinis ſenſu quicquam recepiſſe videatur. Intendunt enim et diureſin et diaphoreſin, et ſudorem adeo mouent ſalutarem, modo corpus apte foueatur, et ſimul potetur infuſum calidum herbae amaricantis, aut florum ſambuci, leniorisue aromatis.

§. XI.

Febris λοιμικῆς curatio.

Plurima ex his etiam apud aegros ſuadenda ſunt. Quo purior enim eſt aër conclauis, quantum fieri poteſt, ampli et alti; quo crebrius aceti vapore corrigitur; quo magis cauetur, ne impuris linteaminibus diu inhaereat aeger; quo ſtudioſius curatur, vt omnis ipſius diaeta ſubacida ſit, ex cerealibus excorticatis, pannatellis leuibus, fructibus horaeis

exſiccatis atque coctis petita; quo denique diligentius ſeruatur animus eiusdem tranquillus et erectus: eo felicioris curationis plenior fiducia eſt. Omnis autem therapiae huius morbi cardo in eo verſatur, vt humorum corporis corruptioni reſiſtamus, ſalutiferas excretiones modeſte iuuemus et viribus vitae debilioribus conſulamus. In ſimplici febre λοιμικῇ triplici huic indicationi ſatisfieri poterit iis, quae miaſma corpori inhaerens blanda expellunt diaphoreſi. Quo enim diutius illud in corpore retinetur, eo magis humores corrumpere, excretiones retardare et vires deprimere poteſt. Quapropter conuenit aegrum mox lectum petere et bene contegi, eidemque affatim bibendum offerri aut amaricantis herbulae, v. c. ſcordii infuſum tepidum oxymelite ſimplici acidulatum, aut ſerum lactis vinoſum tepidum et ſimili modo conditum; et quando his medicamentis ſolis nolis confidere, pulueris ſerpentariae virginianae parum cum nitro, aut acetoſi vegetabilis amaricantis, vel aromatici infuſi quicquam repetitis vicibus ingerendum erit. Quod ſi iam ſudor nullo modo interpellandus, et vltra viginti quatuor horas producendus cum leuamine et cum pulſus liberioribus ictibus promanat, eundem, ſine vllis aliis incitantibus, ſolo copioſo potu antea commemoratorum liquorum promouere licet; ſin vero, quod in robuſtis et plethoricis occurrit, hac medendi methodo calor ſiccus et praeter modum vehemens, pulſusque ſubdurus naſcatur, in tempore aegro in lecto remanente venaeſectio inſtituatur *κκ*). Si denique ſudore omne miaſma ex-

κκ) ΓΑΛΗΝ. *περὶ θεραπευτικῆς μεθόδȣ. βιβλ. θ'· κεφ. 4. ἐπεὶ δ' ȣ̓́τ' ἐν τȣ́τοις, ȣ̓́τε ἐν τοῖς ȣ̓́ροις, ȣ̓́τε ἐν αὐτῇ τῇ τῆς θερμότητος ποιότητι σημεῖοντι σηπεδόνος ἐφαίνετο χυμῶν, ἐδόκει κάλλιον εἶναι τεμεῖν τὴν φλέβα, πρὶν ἄρξασθαι τὴν σῆψιν. ἀφαιρῶ τοίνυν αὐτȣ̃ τοσȣ̃τον ἐξεπίτηδες, ὡς λειποθυμίαν ἐπιγενέσθαι, μέγιστον τȣ̃το βοήθημα πυρετῶν συνόχων ἐν ἰσχυρᾷ δυνάμει, καὶ τῷ λόγῳ καὶ τῇ πείρᾳ δεδιδαγμένος. = κεφ. 5. ἰάματα δὲ συνόχων πυρετῶν δύω ταῦτ' ἐστὶ μέγιστα. φλεβοτο-*

expulſum eſſe malignorum ſymptomatum euaneſcentia teſtetur, aliquoties intra biduum circiter bis purgetur aluus rhabarbarino medicamento ſimplici, aut SYDENHAMI illo ex infuſione tamarindorum, foliorum ſennae, rhabarbari et mannae cum ſyrupo roſarum ſolutiuo. Poſt ſudorem enim lingua, vel antea pura viſa, ſordibus laxioribus tegi et oris halitus foetidus eſſe ſolet; quod medicum de primis viis euerrendis commonefacit. Vires inter ſudandum reficere lipothymiae forte iubent, quae tamen rariſſimae ſunt, cui indicationi vini generoſi cochlear, aut cyathus ſatisfacient.

Aliter paulo verſandum eſt, vbi vera diatheſis phlogiſtica aut febris inflammatoria cum λοιμικῇ complicata eſt. Quum enim alexipharmaca medicamenta et diaphoretica ſanguinem expandant et calorem augeant, efficient aut ardorem vehementiorem ſiccum, aut ſudores crudos non leuantes. Quamvis proinde etiam eiusmodi aegri lectis fouendi et potu multo diluente acidulato replendi ſint λλ), tamen, vt ſalutaris prouocetur ſudor, venaeſectio iuſta in brachio ad uncias octo vel decem requiritur. Depletis enim vaſis ſanguiferis ſudoris excretio liberior fit, eodemque proſpere ſuccedente, nauſeae quoque et viſcerum infimi ventris turbae mere ſymptomaticae et ſpaſticae ceſſare ſolent; idiopathicae vero, quae ex nauſeis cum lingua impura coniunctis, et ex inteſtinorum obmurmuratione aut dolore cum ore impuro μμ) intelliguntur, aut lene vomitorium νν) ex ipecacuanhae puluere vel

 infuſo

φλεβοτομία καὶ ψυχρὸν, ἀλλ᾽ ἐκείνη μὲν ἐν παντὶ καιρῷ, Φερούσης γε τῆς δυνάμεως, ἠδὲ τοῦ ψυχροῦ πόσις, ὅταν μὲν ἐν τοῖς σφυγμοῖς, καὶ τοῖς οὔροις, τὰ τῆς πέψεως ἐναργῆ σημεῖα βλέπῃς. Conf. quoque SYDENHAM. ſect. I. De febre continua p. 54. ſeq.

λλ) HUXHAM l. l. de malign. febre.

μμ) Conf. ANTONII de HAEN ration. med. Vindobon. 1760 part. III. Cap. I.

νν) ἹΠΠΟΚΡ. Τμ. δ΄. ἀφ. 17. ἀπυρέτῳ ἐόντι, ἀποσιτίη, καὶ καρδιωγμὸς, καὶ σκοτώδινος, καὶ στόμα ἐκπικρούμενον, ἄνω φαρμακείης δεῖσθαι σημαίνει

infuſo, aut decoctum purgans tamarindorum mannato ſalinum expoſcunt, a quorum neutro in corpore caeteroquin vegeto ſudoris excretio retardabitur. Quod ſi tamen diatheſin inflammatoriam haec nondum ſoluerint, repetita venaeſectione opus eſt, atque deinceps ſublata hac diatheſi ſudorem liberius erumpentem calidis cardiacis et diapnoicis potibus ad ſymptomatum malignorum ceſſationem vsque, interpoſito tamen ad tertium circiter diem cathartico, adiuuare decet. Quemadmodum vero in corporibus iunioribus, plethoricis et viuidis, tempeſtate frigida, vel ſicca, flanteque inprimis borea, conſtitutio inflammatoria vnice expectari poteſt: ita ne nimiis venaeſectionibus, aut intempeſtiue ſuſceptis vires corporis ad ſalutarem diaphoreſin neceſſariae proſternantur omnes, ſedulo cauendum, aut ſi tale quid commiſſum fuerit, vino, cardiacis, cortice, ſerpentaria virginiana, immo etiam veſicatoriis vires reſuſcitandae et refocillandae erunt ξξ).

Quando febris λοιμικὴ cum febre inteſtinali putrida complicata eſt; omnium primo vltima haec, dein prima curanda eſt. Male enim ſudor cietur in corpore impuro et ſaburra primarum viarum pleno. Ea igitur vel vomitorio, cui in plethoricis venaeſectionem praemitti aequum eſt, ſatis cito operante, vel cathartico leniori educenda eſt. Quem in finem tartari emetici granum vnum aut alterum mannae ſolutioni addere, vel pulpae tamarindorum aliquot vncias cum tartari cremore exhibere, vel eius pulpae decoctum tartaro tartari-

μαίνει. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ πρώτῳ τμήματι κατὰ τὸν εἰκοστὸν πρῶτον καὶ δεύτερον ἀφορισμὸν ἐντέλλεται τὸν ἰατρὸν ἐς ἀεὶ δεῖν προσέχειν τὸν νοῦν τοῖς τῆς πέψεως σημείοις, καὶ, ὅπῃ οἱ χυμοὶ ὀργῶσι, ταύτῃ ἐκβάλλειν πειρᾷν τοῦ σώματος τὴν τῆς νόσου ὕλην. ἃ δεῖ ἄγειν, ὅκου ἂν μάλιστα ῥέπῃ, ταύτῃ ἄγειν διὰ τῶν ξυμφερόντων χωρίων — πέπονα φαρμακεύειν καὶ κινέειν, μὴ ὠμά. μὴ δὲ ἐν ἀρχῇσιν, ἢν μὴ ὀργᾷ, κτλ.

ξξ) Vid. SYDENHAM. l. l. p. 54.

tartariſato, ſale polychreſto, nitroue, et in valde ſpongioſis viſcido plenis et voracibus rhabarbarino, aut ſennato ſtimulo locupletatum propinare iuuabit; donec aluus ſatis purgata ſit, adiuncto vſu potus multi reſoluentis et antiſeptici, vt eſt ptiſana hordei nitrato-oxymelita, vel auenae excorticatae tartari cremore acidulatum decoctum; clyſmatibus quoque interea nequaquam neglectis. Iam primis viis liberioribus aliquando ſponte ſudor leuans prorumpit, aliquando arte ciendus, ſed et ſpontaneus arte iuuandus eſt; non commouentibus vehementioribus ſpirituoſis, ſed antiſepticis, cardiacis acidulatis et leniter adeo nutrientibus potibus, quorum, niſi me omnia fallunt, praecipuus eſt ſerum lactis vinoſum. Huic pomorum aurantiorum ſuccum vt cardiacum addi, nil vetat. *oo*) Immo ad ſoluendos humores viſcidos, ſi qui ſint, iulapia cum ſale polychreſto, ſpiritu Mindereri, ſyrupo acetoſitatis citri, aquis deſtillatis, oxymelite ſimplici, et acidis dulcificatis propinare neminem pigebit. Eidem conſilio potio Riueriana, ſalia alcalina fixa nimirum vel volatilia, aceto aut limonum ſucco ad ſaturationem vſque remixta et aquis deſtillatis cardiacis diluta, ſatisfacient.

Sin vero cum febre λοιμικῇ reſolutio ſanguinis putrida adſit, venaeſectionem, reſoluentia, ſalia volatilia a nonnullis maximi aeſtimata, immo incautum veſicatoriorum vſum cum HVXHAMO reformidarem. Humores enim fundunt, miaſma autem et putredinem non corrigunt. Sed acida mineralia diluta et corticem peruuianum, aut camphoram cortice maritatam, necnon vini generoſi vſum cum eodem HVXHAMO ad vires conſeruandas et reſolutionem humorum compeſcendam, haud interim neglecta alui ductione, per victum ex horaeis fructibus et clyſmata obtinenda, recte adhi-

 beri

oo) Vid. SWIETENII Comment. ſuper aphoriſm. Boerhaauii, Tom. II. p. 441. ſeq.

beri arbitror. Nam et corrigunt putredinem et humores condenſant, et vires conſeruant, ita vt ſalutaris tandem, iisdem, quos antea dixi, praeſidiis iuuandus ſudor promanare poſſit, qui etiam λοιμικῆς miaſma exturbat.

§. XII.

Symptomatum mitigatio.

Verum non curandum modo, ſed etiam ſymptomata, quae vrgent, lenienda ſunt ππ). Sudores crudos et ſymptomaticos temperare decet aëre ſaepe renouato, ſtragulis leuioribus, cauta induſiorum mutatione, inſeſſu extra lectum, ſi per vires licet, et potu acidulo frigidiuſculo, aluo a ſordibus liberata. Diarrhoeas nimias rhabarbarina compeſcunt, aut ne his quidem proficientibus corticis et diaſcordii FRACASTORII doſes aequales, aut eſſentia illa HUXHAMI antipyretica, quae ex corticis peruuiani optimi pulueriſati vnciis duabus, flauedinum aurantiorum Hiſpanienſium ſeſquiuncia, radicis ſerpentariae virginianae drachmis tribus, croci anglici ſcrupulis quatuor, et coccionellae duobus, cum ſpiritus vini Gallici vnciis viginti, triduana digeſtione paratur, et drachma ad vnciam dimidiam ſexta quauis hora, cum vino, elixiriiue vitrioli aliquot guttulis ſumitur. Vomitum ſymptomaticum impurum potus diluens oxymelite conditus, et materiem euacuantia, ſed illum ſymptomaticum ſine ſordibus, florum chamomillae infuſum oxymelitum mitigat, aut enemata mucilaginoſa et mellita vincunt, regimenque diaphoreticum; cephalalgiam frontalia acidula; ſingultum et cardialgiam ſacculi amaricantium herbarum vino incocti et valde expreſſi, dein cordis ſcrobiculo oppoſiti, ſoporem et deliria rubefacientia et epiſpaſtica cruribus applicata leniunt.

Mini-

ππ) BOERHAAVE inſtitution. medic. §. 1244.

Minime autem his remediis adeo fidendum eſt, vt etiam cauſam horum ſymptomatum indagare et tollere praetermittas. Nam ſublato miaſmate ſaepe ſponte ceſſant. Acceſſorias vero criſes, diarrhoeam, vomitum et diureſin ea ipſa adiuuant remedia, quae in curatione febris λοιμικῆς iam antea propoſuimus.

§. XIII.

Virium refectio.

Iam vbi malignitatis ſymptomata ceſſarunt, aluusque a ſordibus interea collectis liberata fuit apto cathartico; aeger reficiendus eſt diaeta antiſeptica, refrigerante et medicamentis vires reſtituentibus, ergo cibi ex vegetabili potius, quam animali regno petiti, ad quos vltimos lente, et ad aſſatos prae ceteris citius redeundum eſt, eupepti et mucilaginei acidi aut acido dulces, exhibeantur copia parca, ſed vicibus ſaepe repetitis, ſolidiores bene maſtucentur: coena ſomnum haud perturbatura, nulla aut modica ſit; vltra octo ad ſummum horas haud dormiatur, potetur aqua tertia vini rhenani parte remixta, parcioribus hauſtibus: motu exerceatur corpus, quem quantumque vires concedant; aluus libera ſeruetur, ad minimum omni biduo reſpondeat. Corticis peruuiani puluere, infuſo aut eſſentia illa HVXHAMI compoſita ſuccurratur digeſtionis et totius corporis viribus, animum vero oblectent grata et iucunda quaeuis, quae virium iacturam nouam induere nequeunt, factam reficere valent. Quas leges quidem omnes quis non videat id ſibi velle, vitanda eſſe, quae impurum, debile, nouisque morbis obnoxium reddant corpus? Sequenda contra, quae illud confortent et roborent.

§. XIV.

Epilogus.

Iam opus foret, addere aegrorum exempla quaedam. Verum ea aetate, qua e patria diſceſſi, ipſe aegros obſeruare

non-

nondum didiceram; ab aliis autem narratos referre caſus vix audeo, ne mancarum forte obſeruationum augeam numerum. Satis igitur nunc eſto, pro viribus depinxiſſe febris neruoſae malignae veram ſpeciem, morbum ciuibus meis horrendum et infeſtiſſimum, eumque ex veterum monumentis et ex SYDENHAMI, HVXHAMI et GRANTII doctrina ſuo modo illuſtraſſe. Agnoſco libelli tenuitatem ipſe, ſpero tamen, eo maiori cum fiducia primi huius mei impetus practici beneuolam lectorum veniam, quo curioſius in poſterum, dum licebit, popularium morbos obſeruare, iisdemque non ſolum curandis, ſed accuratius quoque deſcribendis inuigilare conſtitui.

VIRO

CLARISSIMO ATQVE DOCTISSIMO

POLYCHRONIO DEMETRIO

S. D.

IOANNES MANIKATI SAPHRANI

M. C.

Meum erga TE animum, tametſi aliunde iam ſatis perſpectum TIBI eſſe ſperabam, AMICE AESTVMATISSIME, tamen enata tam pulchra occaſione, faciendum mihi putaui, vt nouo eum documento TIBI ſignificarem. Poſcere enim a me videbatur, quae mihi in his etiam Oris Germanicis, TE cum eſt amicitia, vt de felici ſtudiorum TVORVM ſucceſſu, erudito orbi egregio ſpecimine nunc probando, non in ſinu ſolum, ſed publice etiam laetarer; quod ſi intermitterem, profecto ipſe mihi indignus viderer amore iſto, quo TE adhuc complexum me eſſe non mediocriter gaudeo. Noli autem hic a me exſpectare laudum TVARVM praeconia, quanquam ἀρετῆς μισθὸς ἔπαινος. Neque enim is ego ſum, qui aliorum laudes pro dignitate ſatis exornare valeam, dicti illius inter Graecos vſitati probe memor: κυων ὑδρεύων, κατὰ τὴν παροιμίαν, ἐπὶ τῶν σῶν ἐγκωμίων φανήσομαι, neque TE mea commendatione indigere arbitror, cum ingenii ad ſcientias formati, do-

ctrinae

ctrinae TVAE atque diligentiae aſſiduae, qua in excolenda Apollinis arte verſatus es, alios habeas teſtes longe illuſtriores. Inter hos non vltimum ſibi locum vindicat ſolida TVA diſputatio, quam propediem defenſurus es bonorum omnium plauſum ferens certiſſime: haec namque vt ſatis eleganter concinnata eſt, atque ad indolem ſoli natalis accommodata, ita teſtis eſt TE lectionibus Praeceptorum TVORVM, quos aetas omnis venerabitur, et in primis illuſtris PLAZII, operam nauaſſe quam diligentiſſimam. Hunc poſteriorem vel ideo commemoro, quod TVEVM partim ob praeclaram, qua eminet eruditione ac dignitate, partim ob inſignem, quo TE complecti dignatus eſt, fauorem, ingenue reuereris. Sed ne limites breuis epiſtolae excedam, propius nunc ad rem accedo. Gratulor TIBI, AMICE AESTVMATISSIME, ex animo vitam academicam cum laude tranſactam, et ſummos in Medicina honores iam in TE conferendos. Gratulor Genti noſtrae de Medico tam ſpectatae eruditionis. Gratulor et mihi denique de Amico ſcientiis et honoribus ornatiſſimo. Deus O. M. conatus TVOS vltro proſperet, atque vt TIBI, aliis, miſeris vero quam plurimis prodeſſe poſſis, clementer concedat. Vale, iterumque Vale. Dabam Halae ad Salam d. XXI. Menſ. Sept. A. O. R. CIƆIƆCCLXXVIII.

WELLCOME LIBRARY INSTITUTE